

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

The Development of Learning Activities in Srijanwittaya General Buddhist Scripture School: A Participatory Action Research

พระจักรพล ป่องศิริ¹, พระครูสุธีจริยวัฒน์², ศิริกุล นามศิริ³
Phrachakrapol Pongsiri¹, Phrakrusuteejariyawat², Sirikul Namsiri³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวัง ทางเลือกเพื่อแก้ปัญหา และการนำทางเลือกที่เลือกสรรสู่แผนปฏิบัติการในการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ 2) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่คาดหวังและไม่คาดหวัง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ รวมทั้งความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ ด้วยระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่มีผู้ร่วมวิจัยหลัก คือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา จำนวน 17 ท่าน มีผู้วิจัยร่วมอื่น ๆ ในลักษณะเป็นผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ครูธุรการ นักการภารโรง ผู้นำชุมชน และผู้แทนศิษย์เก่า จำนวน 5 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสัมภาษณ์กลุ่ม และแบบตรวจสอบหรือบันทึก

ผลวิจัยปรากฏดังนี้ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา มีวัตถุประสงค์อุปกรณ์ที่จำเป็น ไม่เพียงพอ สำหรับการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ และไม่มีสื่อการสอนที่ทันสมัย ครูไม่ค่อยได้รับการพัฒนา การจัดการเรียนการสอน การเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 ทำให้นักเรียนไม่สนใจเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ยังไม่ผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาในรอบสาม จึงได้ดำเนินโครงการเพื่อแก้ปัญหา 4 โครงการ คือ 1) โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน 2) โครงการจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ 3) โครงการสร้างพลังร่วมเพื่อพัฒนาโรงเรียน และ 4) โครงการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการองค์กรตามแนวการใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งมีผลทำให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับดีขึ้นไป นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเกิดการ เรียนรู้จากการปฏิบัติหลายประการทั้งในด้านความรู้และประสบการณ์ต่างๆ และเกิดความรู้ใหม่จาก

¹ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

² สาขาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

³ สาขาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ Ph.D. Candidate in Education Administration, Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University Isan Campus

² Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University Isan Campus

³ Faculty of Education, Khon Kaen University

การปฏิบัติ 3 ลักษณะคือ 1) ความรู้ใหม่จากการปฏิบัติตามหลักการเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในบริบทเฉพาะโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา 2) ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน และ 3) ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการถอดบทเรียน คือ “SRIJAN Model”

คำสำคัญ: การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) the former and present conditions, problem, expectations, possible alternative solutions to solve problems, achieve expectations and the choices made in formulating an action plan for development of learning activity. 2) the results of both expected and unexpected changes from individual, group and organization, also the new knowledge created from learning by doing processes with participatory action research. The 17 participants consist of administrators, teachers, school committee and 5 stakeholders. Such as administrative officer, caretaker, community leader and representative alumni. Research instruments included an observation form, in-depth interview, and document examination.

The research finding were as follows: Srijanwittaya general buddhist scripture school lack of equipment for teaching and learning and modern teaching aids. Teachers have not been development for 21st century learning skills. These were the cause of: bored lesson, low student achievement and school has not passed the third quality evaluation by the office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization Researcher focus on solving problem by 4 projects were Follows: 1) promotion and development of teacher project 2) developing school environment project. 3) encourage collaboration for school development project and 4) improving manage potential for school based management project. After improving found that Srijanwittaya general buddhist scripture school, Loei province passed the quality evaluation and higher students achievement. Moreover, researcher and participants were learnt from research practice such as knowledge and experience. The new knowledge had 3 characteristics as follows: 1) new knowledge on participatory performance of school context 2) new knowledge by 5 steps of partiple learning principal and 3) new knowledge by lesson learned visualizing from “SRIJAN Model”.

Keywords: development of learning activities, participatory action research, srijanwittaya general buddhist scripture school.

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวถึง หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้าน ร่างกายความรู้คุณธรรมมีจิตสำนึกในความเป็น พลเมืองไทยและเป็นพลโลกยึดมั่นในการปกครอง ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุขมีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้ง เจตคติที่จำเป็นต่อการเรียนต่อ การประกอบ อาชีพและการศึกษาตลอดชีวิตโดยมุ่งเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถ เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความ เหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา โดยให้สถาน ศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดการ เรียนรู้โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่าง ได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุก วิชาโดยในมาตรา 26 ยังได้ระบุให้สถานศึกษาจัด ประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของ ผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรม การ เรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบ ควบคู่ไป กับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสม ของแต่ละระดับ ในมาตรา 27 กำหนดให้คณะ กรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็น ไทยเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต การ ประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถาน ศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตร ตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับ สภาพปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของ ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

นอกจากนั้น พระราชบัญญัติการศึกษา

แห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 22 กล่าวว่าการจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความรู้ความสามารถ เรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมี ความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้อง ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ เสริมด้วยทักษะของ วิจารณ์ พา นิช (2555) ที่กล่าวว่า ในยุคปัจจุบันเป็นยุคที่โลก มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว อันสืบเนื่องมา จากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ของ ทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน กระแสการปรับ เปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผล ต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ครูจึงต้อง มีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียน รู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับ การออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ที่ เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 และ 19 โดยทักษะ แห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการ เรียนรู้ ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการ เรียนรู้เพื่อให้เด็กในศตวรรษที่ 21 ให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็น และส่งผล ให้มีการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการ เรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อม ด้านต่างๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะทำให้เกิด การเรียนรู้ดังกล่าว โดยใช้การเรียนแบบโครงงาน ของนักเรียน เป็นการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จากทุกสถานที่และทุกเวลา สามารถใช้ชีวิตที่มี จุดมุ่งหมาย ไม่มีพฤติกรรมเสี่ยง รู้จักใช้ข้อมูล ข่าวสารอย่างรู้เท่าทัน โดยมีครูคอยให้คำแนะนำ ส่งเสริม ระบบการศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญใน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพที่ยั่งยืน และสามารถรักษาเอกลักษณ์ไทยไว้ได้ และการ บริหารจัดการด้านการศึกษาก็เป็นสิ่งที่สำคัญอย่าง ยิ่งที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนองค์การทางการศึกษา ให้เกิดการพัฒนาและส่งผลให้คนในองค์การเป็น บุคคลที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพด้วยเหตุผล

และความจำเป็นดังกล่าว สอดคล้องกับทัศนะของ บุญเลี้ยง ทุมทอง (2556) ทิศนา แหมมณี (2550) และกิ่งฟ้า ลินธวงษ์ (2550) ที่เห็นว่า การพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการ ศึกษา เป็นกระบวนการจัดการศึกษาที่ต้องยึดหลัก ว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนา ตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้สอนจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากการเป็นผู้บอกความรู้ให้จบไปในแต่ละ ครั้งที่เข้าสอน มาเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวก (facilitator) ในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กล่าวคือ เป็นผู้กระตุ้นส่งเสริมสนับสนุนจัดสิ่งเร้าและ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาให้เต็มตาม ศักยภาพ ความสามารถ รักการเรียนรู้ อันจะนำไป สู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong education) และ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (learning man) ผู้สอน จึงต้องสอนวิธีการแสวงหาความรู้ (learn how to learn) แบบเทคนิคที่ทันสมัยให้เข้ากับยุคปัจจุบัน และจะส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เพื่อกำหนดรูปแบบ การพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ การพัฒนาครูผู้สอน รวมถึงการประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้

โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา จังหวัดเลยได้ดำเนินการเปิดการเรียนการสอน ทั้งแผนกธรรมและแผนกสามัญศึกษา (ม. 1-6) ไปรแกรมวิทย์-คณิต ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับ ประกาศนียบัตรทั้งแผนกธรรม-บาลี และใบรับรองผลการเรียน (ร.บ.) พร้อมใบประกาศนียบัตร จากกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อใช้เป็นหลักฐานใน การสมัครงานหรือศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป ได้ ดังนั้นโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาจึง หลีกเลียงไม่ได้ที่ต้องสนับสนุนการจัดการศึกษา ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับแนวคิดทักษะแห่ง ศตวรรษที่ 21 ด้วย จากผลการสำรวจแล้วพบว่า โรงเรียนยังมีปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

คือ ครูผู้สอนไม่มีเทคนิคใหม่ๆ และสื่อเทคโนโลยี ที่ทันสมัยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จึงทำให้นักเรียนไม่ค่อยสนใจในการเรียนทำให้สัมฤทธิ์ ในการเรียนตกต่ำ ซึ่งผลการประเมินคุณภาพ ภายนอกกรอบที่สามโดยสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ปี 2557 พบว่ามาตรฐานที่ 1 - 4 มีผลการประเมินคุณภาพ เป็นที่พึงพอใจ คือ มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาพ กายและสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียน มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีความใฝ่รู้และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนคิดเป็น ทำ เป็น แต่ในมาตรฐานที่ 5 คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของผู้เรียน มีผลการประเมินคุณภาพอยู่ใน ระดับ “ปรับปรุง”

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์ วิทยาด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี ส่วนร่วม เพื่อร่วมกันพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ของ นักเรียนให้มีทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 และส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนได้อย่างแท้จริงต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน พระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา จังหวัดเลย โดยมุ่ง ศึกษาสภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพ ปัญหา สภาพที่คาดหวังทางเลือกเพื่อแก้ปัญหา การนำทางเลือกที่เลือกสรรสู่แผนปฏิบัติการ และ ผลที่เกิดขึ้นทั้งกรณีการเปลี่ยนแปลงที่คาดหวังและ ไม่คาดหวัง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติทั้ง ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กร รวมทั้งความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น จากกระบวนการวางแผน

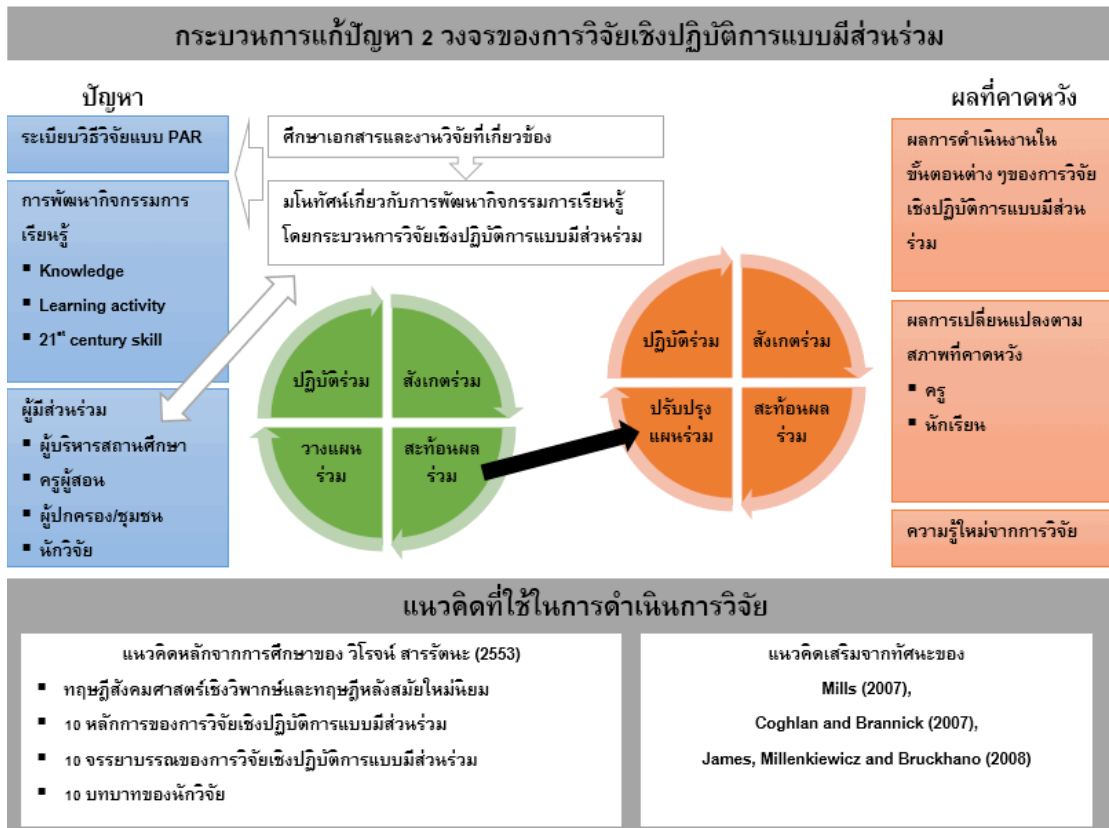
การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล จาก
สองวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยมีผู้ร่วมวิจัยคือผู้บริหารสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน ครูผู้สอนจำนวน 22 คน และนักวิจัย โดยทำวิจัยภายในปีการศึกษา 2558 ระหว่างวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 ถึงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2559

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) ตามกรอบแนวคิดของ วิโรจน์ สารรัตน์ (2553) เป็นกรอบแนวคิดหลักและเสริมด้วยแนวคิดของนักวิชาการอื่น เช่น ตามแนวคิดของ Mills (2007) Coghlan and Brannick (2007) James, Millenkiewicz and Bruckhano (2008) ซึ่งสามารถแสดงกรอบวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยสองวงจรๆ ละ 1 ภาคเรียน เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นพลวัต (dynamic process) ในลักษณะวงจรของเกลียวปฏิสัมพันธ์ ประกอบด้วยกิจกรรมการวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล โดยมีขั้นตอนการวิจัย 10 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (Preparation) แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การสร้างความเป็นกันเองกับผู้ร่วมวิจัย มีกิจกรรมที่ดำเนินการคือ การจัดประชุมพบปะพูดคุยและแสดงความคิดเห็น ระยะที่ 2 การให้ความรู้เบื้องต้นสำหรับการวิจัย ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ 1) การเปิดตัวโครงการวิจัยและนำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัย 2) การเตรียมความพร้อมเบื้องต้นให้กับผู้ร่วมวิจัย และระยะที่ 3 การปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมร่วมคิดและวางแผนจากความรู้ส่วนบุคคลทีม และ 2) จัดทำปฏิทินการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning) ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ 1) การวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลง และ 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการ

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติการ (Acting) ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ 1) จัดทำเครื่องมือในการวิจัย 2) การประเมินการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ก่อนนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติ และ 3) การนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล (Observing) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นตอนการกำหนดรูปแบบและ วิธีการสังเกตผล 2) ขั้นตอนการสังเกตและเสนอรายงานผล 3) ขั้นตอนการ

ประเมินและสรุปผล

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (Reflecting) ประกอบด้วย 1 ขั้นตอน คือ การสะท้อนผลการปฏิบัติงานโครงการหลังการปฏิบัติแล้วเสร็จ

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผนใหม่ (Re-planning) ประกอบด้วย กิจกรรมคือ 1) การศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการพัฒนางาน และ 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการใหม่

ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติใหม่ (Re-acting) ประกอบด้วย กิจกรรมคือ 1) การสร้างขวัญกำลังใจก่อนการปฏิบัติใหม่ เพื่อสร้างแรงกระตุ้นและสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดความกระหายและฮึกเหิมในกาลลงมือปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 8 การสังเกตผลใหม่ (Re-observing) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นตอนการกำหนดรูปแบบและวิธีการสังเกตผล 2) ขั้นตอนการสังเกตและเสนอรายงานผล ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน (1) ส่วนรายละเอียดของโครงการ (2) ส่วนรายละเอียดแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคล 3) ขั้นตอนการประเมินและสรุปผล เพื่อร่วมกันสรุปผลการสังเกตผลและขอมติเห็นชอบและความพึงพอใจ ของแต่ละโครงการ

ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผลใหม่ (Re-reflecting) ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อยดังนี้ 1) การสะท้อนผลการปฏิบัติงานโครงการหลังการปฏิบัติแล้วเสร็จ 2) การสะท้อนผลการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา หลังนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติแล้วเสร็จ

ขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล (Conclusion) ประกอบด้วย 1 กิจกรรมคือ การถอดบทเรียน (lesson distilled) เพื่อร่วมกันทบทวนหรือสรุปประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาในแง่มุมต่างๆ โดยการศึกษาทบทวนผลการดำเนินงานในขั้นตอน

ที่ 1 ถึง 9 รวมทั้งเพื่อหาข้อสรุปในประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติจริงการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและความรู้ใหม่จากปฏิบัติจริง

พื้นที่ดำเนินการวิจัยและผู้ร่วมวิจัย

พื้นที่ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ตำบล กุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย วิจัยในระดับโรงเรียน ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ตามคุณลักษณะ 3 ประการคือ (1) เป็นโรงเรียนที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้การเรียนการสอนที่ยังไม่ทันสมัยในยุคการศึกษาศตวรรษที่ 21 (2) เป็นโรงเรียนที่มีความประสงค์เข้าร่วมการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยผู้อำนวยการและคณะกรรมการสถานศึกษา (3) เป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยทำงานอยู่ จึงมีความสะดวกและความเป็นไปได้ต่อการที่จะเข้าไปเก็บข้อมูลในการสังเกต การ สัมภาษณ์ และการบันทึกภาพหรือเสียงในกิจกรรมที่ดำเนินการสามารถเข้าไปปฏิบัติงานภาคสนามได้ตลอดระยะเวลาที่จะทำการวิจัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดผู้ร่วมวิจัย เป็นบุคลากรเฉพาะภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูปฏิบัติการสอน พนักงานราชการ ครูธุรการ นักการภารโรง และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวนรวมทั้งสิ้น 20 รูป/คน ผู้นำชุมชน/ผู้แทนศิษย์เก่า 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัยตามกรอบแนวคิดของ Mills (2007) ซึ่งจำแนกเป็นกลุ่มดังนี้ 1) แบบสังเกต (Observation form) มี 1 ฉบับคือเครื่องมือการวิจัย ฉบับที่ 4 แบบรายงานความก้าวหน้าของ

โครงการ 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และเป็นแบบสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus group interview) มี 1 ฉบับคือเครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์ 3) แบบตรวจสอบหรือบันทึก (Examining/records) เช่น บันทึกกอนุทิน (Journal) แผนที่ (maps) เครื่องบันทึกเสียงและบันทึกภาพ (Audiotapes and videotapes) หลักฐานสิ่งของ (Artifacts) บันทึกภาคสนาม (Field notes) เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 1 แบบบันทึกการประชุมเครื่องมือการวิจัย ฉบับที่ 3 แบบประเมินกิจกรรมการเรียนรู้แบบรายงานความก้าวหน้าของโครงการเครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 5 แบบประเมินโครงการเครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 6 แผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคล (Individual development plan)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องจากการปฏิบัติภาคสนามในโรงเรียน ปีการศึกษา 2558 ระหว่างวันที่ 6 มิถุนายน 2558 ถึง 31 มีนาคม 2559 โดยแบ่งเวลาการปฏิบัติงานตามตารางกำหนดวันและเดือนสะท้อนสภาพที่แท้จริงทั้งในส่วนที่เห็นชัดเจนและแฝงเร้นโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายดังที่กล่าวมาแล้ว

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากเครื่องมือที่บรรทุกได้จากการจัดกิจกรรมภาคสนามต่างๆ ใน 10 ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะถูกเขียนรายงานการวิเคราะห์ ซึ่งจะส่งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้รับทราบเพื่อช่วยยืนยันตรวจสอบแก้ไขและให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงรายงานให้ถูกต้องสมบูรณ์มากขึ้น การตรวจสอบข้อมูลจะใช้บุคลากรหลายคนในเหตุการณ์ของกิจกรรม ส่วนการวิเคราะห์

ข้อมูลที่เป็นเชิงปริมาณผู้วิจัยก็ใช้ค่าสถิติพื้นฐานหรือค่าร้อยละและค่าเฉลี่ยเพื่อเป็นข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายหรือแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ผลการวิจัย

ผลจากการดำเนินการวิจัย สามารถสรุปและอภิปรายผล โดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 2 ข้อ ดังนี้

ข้อที่ 1 ศึกษาสภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวังทางเลือก เพื่อแก้ปัญหา การนำทางเลือกที่เลือกสรรสู่แผนปฏิบัติการในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

สภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวัง โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2535 จำนวนครูทั้งหมด 18 รูป/คน เป็นครูพิเศษ 1 คน สอนวิชาตรงเอก 15 รูป/คน ครูที่สอนตรงความถนัด 2 รูป/คน ในปัจจุบันการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของครูที่ทำการสอนยังไม่ทันสมัย จากสาเหตุ 1) ด้านวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอน มีไม่เพียงพอ ไม่สมบูรณ์ ไม่ทันสมัย (เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์ดีด และเครื่องคำนวณ) ไม่มีสื่อการเรียนการสอนสำหรับครู เช่น คอมพิวเตอร์ และโปรเจคเตอร์ หรือ วิช่วไลเซอร์ (visualizer) เครื่องขยายเสียงในห้องเรียน และเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับใช้งานในห้องพักครู ห้อง sound lab ใช้งานไม่ได้ ไม่มีอินเทอร์เน็ตให้นักเรียน นักศึกษา ได้สืบค้นข้อมูล 2) ด้านครูผู้สอน ครูไม่มีสวัสดิการ ทำให้ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน และครูไม่ได้รับการพัฒนาวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอ ทำให้การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของครูไม่ทันสมัย ไม่เป็นที่ดึงดูดให้นักเรียนให้

สนใจในการเรียน 3) ด้านนักเรียน ผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่สามโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) แม้จะพบว่ามาตรฐานที่ 1 – 4 มีผลการประเมินคุณภาพเป็นที่พึงพอใจ คือ มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีความใฝ่รู้และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แต่ในมาตรฐานที่ 5 คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน มีผลการประเมินคุณภาพอยู่ในระดับ “ปรับปรุง” ดังนั้นผู้วิจัยคาดหวังที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งจากตัวครูและนักเรียนด้วยการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อการประเมินคุณภาพการศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับดีขึ้นต่อไป

ทางเลือกเพื่อแก้ปัญหา และการเลือกทางเลือกเพื่อกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ จากผลการวิเคราะห์ทางเลือกที่หลากหลายโดยการนำเอามาตรฐานที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอก จาก สมศ. มาเป็นตัวตั้ง แล้วร่วมกันคัดเลือกทางเลือกที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหา ทำให้ได้แผนปฏิบัติการ 4 โครงการ คือ 1) โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน มุ่งจัดอบรมและพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีมาช่วยสอน 2) โครงการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมผลิต จัดหาสื่อการเรียนการสอน จัดสภาพแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) โครงการสร้างพลังร่วมเพื่อ

พัฒนาโรงเรียน โดยจัดโครงสร้างการบริหารงานของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบครบวงจร จัดหางบประมาณเพิ่มเติม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา 4) โครงการเพิ่มศักยภาพการบริหารตามแนวทางการใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยมีกิจกรรมย่อยคือการพัฒนากระบวนการจัดการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งต้องส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือจากหลาย ๆ จากทั้งภาครัฐและประชาสังคมรอบสถานศึกษา สอดคล้องกับความเห็นของเสนาบดีเยาว์ (2543) และของ อภิลิทธิ์ บุญยา (2553) ที่เห็นว่า ปัญหาการพัฒนาผู้เรียนต้องได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายจึงจะเกิดสัมฤทธิ์ผล และควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรแก้ไขโดยการอบรมพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ข้อที่ 2 ศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่คาดหวังและไม่คาดหวัง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ รวมทั้งความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ

การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง จากความคาดหวังที่จะให้การดำเนินการพัฒนาทั้งด้านการบริหารและการพัฒนาครูผู้สอนช่วยให้ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาศึกษาขึ้นและสามารถผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพนั้น หลังจากที่ได้นำโครงการลงสู่การปฏิบัติแล้ว พบว่า บรรลุความคาดหวังที่ตั้งไว้คือผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนดีขึ้น ประเมินโดยทีมประเมินโครงการซึ่งใช้แบบประเมินการดำเนินงานที่กำหนดระดับคุณภาพไว้ 5 ระดับ ได้แก่ ดีมาก ดี พอใช้ ต้องปรับปรุง และต้องปรับปรุงเร่งด่วน ผลการประเมินพบว่ามีความสอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา คือ ได้คะแนน 80.00 ระดับ

คุณภาพดี และผลการสอบ O-NET ได้ 10.89 อยู่ในระดับดี ซึ่งสาเหตุที่ทุกโครงการบรรลุความคาดหวังนั้น เป็นผลจากการจัดกระทำร่วมกันระหว่างผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย ที่และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทั้งในชุมชนและนอกชุมชน มีการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และมีการใช้ทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุดทั้งในด้าน คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ และการบริหารจัดการ

การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง มีดังนี้ 1) กลุ่มครู ก่อนดำเนินการวิจัย แม้ครูทุกคนจะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แต่ในการสอนนั้นครูต่างคนต่างทำหน้าที่ของตน และไม่ค่อยมีเวลาปรึกษาหารือกัน เมื่อหลังดำเนินการวิจัย พบว่า ครูมีการปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น สังเกตได้จากการร่วมประชุมในระดับโรงเรียนเพื่อวางแผนในการจัดการเรียนการสอน มีการร่วมมือกันในการเตรียมการสอน เตรียมอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนทุกครั้ง ก่อนทำการสอน หรือมีการประสานงานกันในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกรายวิชา เป็นต้น 2) กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษา ก่อนดำเนินการวิจัย สมาชิกบางท่านไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง และสมาชิกในกลุ่มมากนัก สังเกตได้จากจำนวนคนที่เข้าร่วมประชุมในแต่ละครั้ง และการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมักจะทำให้โรงเรียนเป็นคนดำเนินการแทน เพราะคิดว่าครูมีความรู้ความสามารถอยู่แล้ว หลังจากดำเนินการวิจัยแล้ว พบว่าสมาชิกในกลุ่มให้ความสำคัญต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองและสมาชิกในกลุ่มมากขึ้น มีการร่วมประชุมปรึกษาหารือในการดำเนินงานต่างๆ ของโรงเรียนทุกครั้ง 3) ระดับองค์การ คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ก่อนดำเนินการวิจัย แม้ว่าโรงเรียนจะมีความพยายามในการพัฒนา

ระบบบริการจัดการและการจัดการเรียนการสอน มาตลอด แต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จึงเป็นสิ่งที่ต้องศึกษาวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหา และสาเหตุเหล่านั้น เมื่อหลังดำเนินการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน สังเกตได้จากผลงานต่างๆ ที่โรงเรียน ครู และนักเรียนได้รับในระดับกลุ่มโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งผลการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวังทั้งในกลุ่มครู กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษา และโรงเรียน ในทางที่ดีขึ้นดังกล่าว จากทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่า ผลการวิจัยทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียน มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงดีขึ้น คือผู้เรียนนั้นสนใจที่จะเรียนรู้เพิ่มขึ้น และครูได้พัฒนาสื่อการสอนใหม่ๆ มีการใช้คอมพิวเตอร์ สื่อมัลติมีเดีย จึงทำให้ผู้เรียน กระตือรือร้นในการเรียนรู้

การเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Learning by doing)

ระดับบุคคล: กรณีผู้วิจัย เกิดการเรียนรู้ดังนี้ (1) เรียนรู้ถึงรูปแบบการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ร่วมวิจัยในเชิงวิชาการ ว่าจะต้องมีการปรับเนื้อหา และวิธีการในการนำเสนอให้ง่ายและมีความน่าสนใจหรือเข้าใจมากยิ่งขึ้นอย่างไร จึงจะทำให้ผู้ร่วมวิจัยไม่รู้สึกรำคาญในสิ่งที่ผู้วิจัยนำเสนอ เพราะผู้ร่วมวิจัยมาจากหลากหลายกลุ่ม และระดับการศึกษา (2) เรียนรู้ถึงเทคนิคการสร้างสัมพันธภาพกับกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ว่าควรนำเอากิจกรรมต่างๆ เข้ามาช่วย เพื่อช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงาน (3) การที่จะนำเสนอแนวคิดเชิงเทคนิคต่างๆ นั้น หากต้องการให้ผู้ร่วมวิจัยเรียนรู้ได้ง่าย จำได้แม่นยำ และปฏิบัติได้ถูกต้องแล้ว ผู้วิจัยจะต้องมีเทคนิคและวิธีการนำเสนอที่หลากหลาย เช่น การแจกเอกสารประกอบคำบรรยาย การนำเสนอด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ผ่านเครื่องฉาย โปรเจคเตอร์ และการบรรยาย

ประกอบการสาธิต รวมทั้งการให้ผู้ร่วมวิจัยได้ฝึกปฏิบัติจริง เป็นต้น (4) เรียนรู้ว่าขั้นตอนการปฏิบัติ มีความคาบเกี่ยวกับขั้นตอนการสังเกตผล จึงสามารถดำเนินการไปพร้อมๆ กันได้ และได้เรียนรู้ถึงวิธีการที่จะให้ผู้ร่วมวิจัยเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานอย่างพร้อมเพรียง ผู้วิจัยจะต้องเป็นผู้ที่เปี่ยมไปด้วยมนุษยสัมพันธ์ และเข้าถึงผู้ร่วมวิจัยทุกคน (5) ในการทำงานกับชุมชนจะต้องศึกษาและเข้าถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของคนในชุมชนด้วย จึงจะทำให้การดำเนินการวิจัยนั้นเป็นไปอย่างราบรื่น มีข้อขัดแย้งน้อยที่สุดหรืออาจไม่มีข้อขัดแย้งเกิดขึ้นเลยก็ได้ ครูและคณะกรรมการสถานศึกษา เกิดการเรียนรู้ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันในกรณีดังนี้ (1) เรียนรู้ถึงวิธีการสร้างมิตรภาพ และการสร้างเครือข่ายในการทำงาน โดยสังเกตได้จากพฤติกรรมในขณะที่ทำงานร่วมกัน เช่น การร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี และมีการดำเนินงานในลักษณะของเครือข่าย เช่น เครือข่ายครูและผู้บริหาร เครือข่ายการนิเทศติดตามผลการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น (2) เรียนรู้ถึงกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และเล็งเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ โดยสังเกตได้จากความสนใจและการร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้ร่วมวิจัยภายหลังจากการนำเสนอกรอบแนวคิดเสร็จสิ้นลง (3) เรียนรู้ถึงแนวคิดเชิงเทคนิคต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ ไม่ว่าจะเป็นเทคนิคการระดมสมอง เทคนิคการวางแผนปฏิบัติงาน เทคนิคการเขียนโครงการ เทคนิคการประเมินโครงการ เทคนิคการถอดบทเรียน เป็นต้น โดยสังเกตได้จากพฤติกรรมในขณะที่ทำงาน เช่น ความสามารถในการจัดกิจกรรมการระดมสมอง การวางแผน การเขียนโครงการ การประเมินโครงการ และการร่วมถอดบทเรียน เป็นต้น (4) เรียนรู้ถึงการนำความรู้ใหม่ที่ได้นำไปเสริมหรือบูรณาการ เข้ากับความรู้อื่นๆ จนเกิดความรู้ใหม่ขึ้นมา เช่น ความสามารถในการ

วิเคราะห์สภาพงานออกเป็นรายด้าน และความสามารถในการนำหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาเป็นแนวคิดในการวางแผนปฏิบัติงาน เป็นต้น

ระดับกลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มครู และกลุ่มกรรมการสถานศึกษา เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ (1) การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในลักษณะเดียวกัน ได้แก่ การเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ ไม่ว่าจะเป็นหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เทคนิคและวิธีการต่างๆ ที่จำเป็นในการทำงาน และหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นต้น นอกจากนี้ยังเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการสร้างมิตรภาพ และสร้างเครือข่ายการทำงาน รวมทั้งเรียนรู้ถึงวิธีการต่างๆ ที่จะนำมาแก้ไขปัญหาหรือพัฒนางานที่เกิดจากการคิด การลงมือปฏิบัติ และร่วมกันสะท้อนผลถึงสิ่งต่างๆ ที่ได้กระทำไปนั้นด้วยกลุ่มของพวกเขาเอง (2) การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในลักษณะเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มครู เรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนา การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังเกตได้จากครูมีทักษะในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเขียนแผนการสอนตามที่ได้รับจากการฝึกอบรม และสามารถปฏิบัติการสอนได้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งสังเกตได้จากความพึงพอใจและผลการเรียนของผู้เรียน กลุ่มกรรมการสถานศึกษา เกิดการเรียนรู้เกี่ยวบทบาทและหน้าที่ของตนเองมากยิ่งขึ้น สังเกตได้จากมีการจัดประชุมบ่อยครั้งขึ้น ร่วมกันวางแผน และระดมทรัพยากรเพื่อบริหารจัดการโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ระดับองค์การ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหาและพัฒนาางานด้วยกระบวนการที่เป็นระบบ จากการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ร่วม ทำให้องค์กรได้รับการพัฒนาหลายๆ ด้าน เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ในยุคการศึกษาศตวรรษที่ 21 ที่ทันสมัย

จากผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ทั้งระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การดังกล่าว ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่า มีผลมาจากกลุ่มมีการสอนคนของตนเองให้มีกระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อช่วยให้เข้าใจในสรรพสิ่ง ขณะเดียวกันทุกคนก็ช่วยองค์การ จากความผิดพลาดและความสำเร็จ ซึ่งเป็นผลให้ทุกคนตระหนักในการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพและใช้ความรู้เป็นเครื่องมือนำไปสู่ความสำเร็จควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการวิจัย คือ กระบวนการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ ถือเป็นความรู้ใหม่ที่เกิดจากการที่ได้นำเอาแผนปฏิบัติการ (Action plan) ซึ่งประกอบด้วย 4 โครงการอันถือเป็นตัวสอดแทรกหลัก (Main intervention) และการใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory learning approach) ซึ่งถือเป็นตัวสอดแทรกเสริม (additional intervention) เป็นตัวช่วยขับเคลื่อนแนวคิดในการลงมือปฏิบัติ เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันตั้งชื่อว่า “SRIJAN model” เป็นรูปแบบของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในบริบทเฉพาะของโรงเรียนปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา โดยมีรายละเอียดการปฏิบัติตามขั้นตอนทั้ง 10 ขั้นตอนที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อ ขั้นตอนการวิจัย “SRIJAN model” นี้จึงเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการนำกรอบแนวคิดการวิจัยที่ผู้วิจัยได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ร่วมวิจัยในภาคสนาม โดยร่วมกันศึกษาเรียนรู้ หาข้อมูล วิเคราะห์ถึงปัญหา และแก้ไข้ปัญหาที่กำลังประสบอยู่ จนสามารถวางแผน

กำหนดการดำเนินงานหรือโครงการ พร้อมทั้งร่วมกันการปฏิบัติตามแผนเพื่อแก้ไขปัญหาที่กำลังประสบได้อย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยเพื่อการปฏิบัติ

1.1 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา บรรลุผลตามความคาดหวัง คือ มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนดีขึ้น (ผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา คือ ได้คะแนน 80.00 ระดับคุณภาพดี และผลการสอบ O-NET ได้ 10.89 อยู่ในระดับดี) แต่ยังไม่ได้รับการประเมินคุณภาพการศึกษาจากภายนอก ดังนั้นทุกคนที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรร่วมมือกันดำเนินการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนต่อไป

1.2 การพัฒนางานใดๆ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะต้องคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นต่อการพัฒนาตนเอง พัฒนางาน และพัฒนาวิชาชีพของบุคคลที่เข้าร่วมการวิจัยด้วย เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าด้านหน้าที่การงานและด้านวิชาชีพของบุคคลเหล่านั้นให้สูงขึ้น โดยทุกขั้นตอนการวิจัยจะต้องให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน และเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นมากที่สุด รวมทั้งได้มีการลงมือปฏิบัติจริงในทุกกิจกรรม ซึ่งทำให้ทุกคนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และยังเกิดการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนางานและพัฒนาตนเองได้ในที่สุด

1.3 ความสำเร็จของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากความร่วมมือ ร่วมแรง

ร่วมใจ ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดังนั้น โรงเรียนควรรักษาไว้ซึ่งสัมพันธภาพและความร่วมมือร่วมใจนี้เอาไว้ให้ยั่งยืนต่อไป

1.4 เหตุผลหลักที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียน คือ ต้องการให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้ผ่านเกณฑ์การประเมินการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนั้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ควรตระหนักอยู่เสมอว่า “เด็กนักเรียน” ทุกคนในโรงเรียนแห่งนี้คือเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษาที่จะต้องดูแลและพัฒนาให้นักเรียนให้มีความพร้อมของการศึกษาในระดับสูงขึ้นได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 สำนักงานพระพุทธศาสนาและมหาเถรสมาคมควรให้สนับสนุน การจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ โปรแกรม ที่สอดคล้องต่อความต้องการของตลาดแรงงานในประชาคมอาเซียน

2.2 โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยามีความจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น ควรกำหนดนโยบายการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเป็นนโยบายหลักของโรงเรียนในทุกปีการศึกษา

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ควรทำวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน เพื่อเป็นโมเดลในแต่ละระดับชั้น ในแต่ละรายวิชา และผู้บริหารโรงเรียนควรให้การสนับสนุนทั้งในด้านการจัดอบรม ให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำวิจัย และให้ทุนสนับสนุนหรือจัดหาแหล่งทุนจากภายนอกให้ด้วย

3.2 โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ควรส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียนตนเอง หรืออาจนำเอาการเรียนรู้อื่นๆ ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้นำไปพัฒนาต่อยอดเป็นการวิจัยในรูปแบบอื่นๆ ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา

3.3 ในการวิจัยครั้งนี้ได้มีการประเมินเข้า

มาเกี่ยวข้อง คือ การประเมินการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก โดย สมศ. และเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป อาจใช้รูปแบบการวิจัยเชิงประเมิน (evaluation research) เพื่อประเมินสภาพการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิ่งฟ้า สินธุวงษ์. (2550). *การสอนเพื่อพัฒนาการคิดและการเรียนรู้*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทศนา ขมมณี. (2550). *ศาสตร์การสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลี้ยง ทุ่มทอง. (2556). *ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้*. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2553). *วิธีดำเนินการวิจัยทางการบริหารการศึกษา: แนวคิดและกรณีศึกษา*. ขอนแก่น: คลังน่านาวิทยา.
- เสนาะ ตีเยาว์. (2543). *หลักการบริหาร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อภิสิทธิ์ บุญญา. (2553). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนดีเด่นขนาดเล็ก: การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีรากฐาน*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น
- Coghlan, D. & Brannick, T. (2007). *Doing action research in your own organization*. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage.
- James, E.A., Milenkiewicz, M.T., & Bucknam, A. (2008). *Participatory action research for educational leadership*. California: Sage.
- Mills, G.E. (2007). *Action research: A guide for the teacher researcher*. 3rd ed. New Jersey: Merrill Prentice Hall.